

Título: *Pensamientos arriesgados (Casi) todo Savater*
Autor: José Sánchez Tortosa (ed.)
Editorial: La esfera de los libros, Madrid, 2002
Núm. pp.: 284
Tamaño: 24 x 16

Fernando Savater, nado en San Sebastián en 1947, foi profesor de Ética durante catorce anos na Universidade do País Vasco. Na actualidade é catedrático de Filosofía na Universidade Complutense de Madrid.

Savater é autor de numerosos ensaios, ademais de obras de teatro e narrativa. Colabora na prensa e é codirector da revista *Claves de la razón práctica*. No seu peto ten distintos premios e os seus libros foron traducidos a varios idiomas. É, polo tanto, un dos intelectuais españois que goza de ser coñecido a nivel nacional e internacional.

Con este libro, edición de J. Sánchez Tortosa, inténtase que cada lector poida facer unha lectura escollida sobre os temas que Savater cultivou nas súas obras ó longo de trinta anos. O mesmo Savater, no prólogo, recoñece con agrado que son os ollos do tempo os que o miran e, á vez, nesas ollos do tempo mírase el.

O editor fai un percorrido polos libros publicados seleccionando textos interesantes, temas ben tratados que, xa distantes no tempo, se fan actuais pola súa transcendencia. Nótase a través da súa lectura o inxente traballo realizado para ordenar unha obra que é abundosa e variada.

O libro está estruturado en tres bloques temáticos: o primeiro titulado “(Casi) toda la Filosofía”, o segundo dedicado a “(Casi) toda la Ética” e conclúe con “(Casi) toda la Política”. Un cuarto apartado presenta as “lecturas y debilidades del autor” e temata cun capítulo de “Aforismos y bibliografía del autor”.

Savater preséntase a si mesmo non como Filósofo *sino comme philosophe* con minúsculas. Séntese próximo a Montaigne, Voltaire, Camus, Ciorán... Desde esta perspectiva, con espírito xovial e desenfadado, fai uso da linguaxe para ir degraendo as súas reflexións sobre a vida, o mundo, o home e canto este arrastra.

Recoñécese a si mesmo pertencente ó “clan de la palabra”, o mesmo que dicir “adorador de las palabras”. Son elas as que translocen a realidade, as categorías cognoscitivas, os estados de ánimo. Todo é palabra.

Neste momento, que é o que vivimos, ¿cal é a función da Filosofía? En consonancia co autor, a Filosofía é incómoda porque non lles dá resposta nin solucións ós problemas, máis ben fórmalos. A Filosofía debe ser descubridora de novos espazos, de novas preguntas. Así entendida, A Filosofía é creación e non reprodución. Na liña kantiana, ensinar a filosofar e non ensinar filosofía. Acollendo unhas palabras do mesmo Savater, “filosofar no debería ser salir de dúbidas sino entrar en elas”.

O home, por outra parte, ten ademais unha dimensión ética. Atópase ante o conflito do ben e do mal. Desexa distinguir entre o que lle convén e o que lle é nocivo. O home é moral, é dicir, debe ter a valentía de saber escoller e a ousadía de xulgar a si mesmo sobre as súas propias actuacións.

A visión que Savater nos dá da Ética é positiva, alegre, pracenteira. Trátase de buscar a mellor maneira de vivir pero como a nosa vida é vida humana é un bo vivir compartido. En último termo, a conducta ética debería conseguir unha vida máis humana para ir desprazando a vida natural.

Aparece na súa ética outra dimensión do home: a sociabilidade. Vida

propia, individual e vida compartida. A costa de loitas e esforzos os homes, en xeral, conseguimos crear modos de convivencia en liberdade. A democracia é a súa mellor expresión. Savater dedícalle un amplo e reflexivo comentario.

A democracia é un ben prezado que hai que coidar. Para isto nada mellor có diálogo racional, manter vivo o diálogo en liberdade é a maneira na que os humanos nos recoñecemos e nos comunicamos. Liberdade e código, é dicir, liberdade de expresión. O contido do sistema democrático é, con todo, máis amplo.

No libro faise un repaso e un intento para poñer ó día os conceptos de igualdade, de xustiza, de benestar. As leis creadas polo home para o noso mellor goberno deben estar encamiñadas para conseguilo. E neste intento aparece o Estado como servidor dos individuos. O Estado ha de axudar para que poidamos desenvolver os nosos valores propios, nunca sufocalos ou inhibilos coas súas leis.

Inmersos pois na política, Savater vai degrando unha serie de temas interesantes a través dos seus textos, útiles como traballo na clase para os alumnos de Ética. De forma particular, son sempre útiles aqueles que tratan sobre “Individuo e individualismo”, “El poder del Estado”, “Estado y violencia”, “Voto útil y voto inútil”, “Derechas e izquierdas”, “Ecología”, etc. Cada tema merece as reflexións do autor que, sen dúbida ningunha, provo-

can as respostas dos lectores e isto é a Filosofía: discusión, diálogo.

A obra remata cunha entrevista ó autor. O editor Sánchez Tortosa interroga a Savater sobre os distintos problemas expostos ó longo do libro. Desta maneira, as múltiples cuestións formuladas teñen a resposta do aquí e agora do propio autor.

Pecha este libro cun percorrido polo pensamento de autores que, por unha causa ou outra, son predilectos de Savater. Entre estes podemos destacar: Spinoza, Voltaire, Edgar Allan Poe, Kafka, Schopenhauer, Nietzsche, Ciorán, Castoriadis...

A súa opinión sobre algúns deles como grandes mentores ou inspiradores do seu pensamento é resumida por Savater con estas breves referencias:

Spinoza, presentado na “piedad apasionada” como un home próximo ó ideal de perfección. Un filósofo sempre na fronteira: fuxiu dos prestixios e gozou de gran fama. Era doce e amable e acumulou odios. A súa ética baséase na alegría e, sen embargo, da súa filosofía despréndese un sentido melancólico. Foi un filósofo desterrado, condenado ó exilio pero grandioso e esixente, a pesar de todo, na construción do seu pensamento.

Voltaire, figura emblemática da Ilustración. Foi un defensor da liberdade e da racionalidade e, ademais, pódese considerar o primeiro intelectual. Voltaire descobre a importancia de facer públicas as súas ideas; a súa ferra-

menta de combate é ter notoriedade. Foi un pensador que anunciou as causas que consideraba útiles como a razón, a tolerancia e a liberdade.

Schopenhauer: un filósofo incomprendible no seu tempo. Non foi tido en conta pola Filosofía do momento nin gozou de seguidores, o cal permitiu que o seu pensamento non fose etiquetado por ninguén. A historia, sen embargo, deulle seguidores interesantes no campo da literatura, da música e quedáanos a súa obra intacta para comprobalo.

Nietzsche é lido “por que nos indigna”. Preséntanos o filósofo como un ser solitario e blasfemo. A súa soidade nada ten que ver con cuestións biográficas ou psicolóxicas. Trátase máis ben da soidade do pensador que escribe sobre o que ninguén quixese ler. Desmonta crenzas, supersticións, formas de ser. Propón algo novo e distinto a todo o que é.

Ciorán é un autor ó que chega Savater case por casualidade ó atopar un volume de ensaio na editorial Gallimard titulado *Le mauvais demiurge*. Comprou o libro e leuno, tal como el mesmo manifesta, “con entusiasmo”. A partir deste momento Ciorán, que era un autor practicamente descoñecido en España, fíxose presente gracias á acción de Savater que logrou que a súa obra se traducise ó castelán.

Omito outros autores, todos eles interesantes para achegarnos ós seus textos, reflexionalos e discutilos, tal como Savater nos propón.

Como final da obra Sánchez Tortosa, na súa tarefa de editor, recolle unha serie de aforismos dos diferentes escritos de Savater. Entre eles reproduzo o seguinte que, dalgunha maneira, pode ser un bo final: “me interesa la Ética porque hace la vida humanamen-

te aceptable y la Estética porque la hace humanamente deseable”.

María del Carmen García Sánchez
Instituto Rosalía de Castro
Santiago de Compostela

